

- sterdam 1980, p. 94, zie ook op p. 275. (Verder afgekort als RH).
2. RH 379.
  3. Zijn werk lijkt te zijn bijeengebracht in: L. Bake: *Mengel-Poëzy*. Amsterdam, Pieter Visser en Jan Hartig, verk. 1737. (Ex. UB Leiden 709 C 3. Voor de spotverzen, zie: p. 110-113, 135 en 136).
  4. P. Altena: 'De Rotterdamsche Hermes in het land der kikvorsen.' In: *Mededelingen van de Stichting Jacob Campo Weyerman* no 43 (1982) 461-466.
  5. RH 412.
  6. RH 412. De negatieve uitlatingen over deze drie modernen zijn te vinden in RH 68-69.
  7. RH 237.
  8. RH 386.
  9. RH 386. Is de "Dwingelant der Jeugt" De Huybert die "Patroon" is van de "onvermoeide Zanger" Droste? De "Leverbeuling" vindt men nader gepreciseerd op p. 387.
  10. RH 68-69.
  11. RH 86.
  12. RH 183, zie ook p. 308.
  13. P. Burman: *Redenvoering tegen de beschavende geleertheid. Gedaan den VIII. Febr. MDCCXX*. Overgezet door Dirk Smout. Leiden, Samuel Luchtman, 1720, fol.**recto t/m **2 verso, ***2recto-verso. Ex. UB Leiden 1437 F 54/6.
  14. R. Pfeiffer: *History of Classical Scholarship. From 1300 to 1850*. Oxford 1976, 17.
  15. RH afl. No.11, ongepag., fol.F2 recto.
  16. RH 332.

Karel Bostoën

JCW-EXEMPLAREN IN DE MEDEDELINGEN

Ditmaal geen observatie van mij, waaraan archiefgegevens ten grondslag liggen, maar een observatie, of liever gezegd een evaluatie van gegevens die in de loop der tijd door vrienden bijeengegaaard zijn. Al sinds het verschijnen van de *Mededelingen*, het eerste nummer kwam nu precies vijf jaar geleden in januari 1978 uit, bevat de *Mededelingen* een rubriek, die een wisselende naamgeving draagt. Dan weer staat er in het kopje 'Signalering' of 'Exemplaren' of zelfs wel 'JCW in het buitenland'. In de rubriek geven vrienden de resultaten van hun naarstig zoeken in bibliotheekcatalogi in binnen- en buitenland, op trefwoorden rondom Weyerman. Het is verheugend, dat zoveel mensen in hun vrije tijd zich inzetten voor de Stichting. Maar gebeurt het wel op een goede manier, of zou er, met een iets andere inspanning, een nog beter resultaat verkregen kunnen worden? Ik heb de *Mededelingen* eens doorgelezen op deze rubriek en getracht een globale analyse te maken. Onmiddellijk deed zich daarbij al het eerste probleem voor: de toneelstukken. Vooral de werken *De Hollandse Zinnelykheit* en *Democritus en Heraclitus Brabantsche Voyage* zijn op diverse wijzen uitgegeven: met jaarvermelding en zonder jaarvermelding, met plaats van uitgave en zonder plaats van uitgave en afzonderlijk of in een verzamelbundel. De beschrijvingen van exemplaren in de *Mededelingen* van de toneelstukken

overtreffen de wijzen van uitgave en dit komt voornamelijk omdat in de haastige raadpleging van de kaartenbak nog net even tijd over was voor een allerminimste notering van titelgegevens. Ik denk dat we daar wat aan moeten doen, maar kom daar later op terug.

Onderzoek in bibliotheken werd in binnen- en buitenland gedaan. In het binnenland zijn instellingen in een zestiental steden bezocht, waarbij uiteraard Amsterdam bovenaan de lijst prijkt. De meeste grote wetenschappelijke bibliotheken zijn geraadpleegd, maar er blijven toch nog opmerkelijke leemten. Op grond van verschillende artikelen in de *Mededelingen* weten we bijvoorbeeld dat er al diverse leden in het Gemeentearchief Amsterdam zijn geweest, toch is er nog geen lijst verschenen van de daar aanwezige werken, het zelfde geldt voor het Rijks- en Gemeentearchief Utrecht. Ook de catalogus van de Koninklijke Bibliotheek is alleen via de Centrale Catalogus geraadpleegd. Ik denk dat het een goede zaak zou zijn als in de *Mededelingen* een lijst kwam, van tot nu toe bezochte instellingen, en als deze lijst bijvoorbeeld jaarlijks werd herhaald. Bezoeken aan buitenlandse bibliotheken hangen uiteraard nog meer van het toeval af, toch werden in tweemaal zoveel steden (38) catalogi geraadpleegd. Gelukkig bestaan er van grote bibliotheken gedrukte catalogi, waardoor bv. een reis naar Amerika (waar overigens in enkele bibliotheken wel een persoonlijke raadpleging plaatsvond) omzeild kan worden. Catalogi van de Bibliothèque Nationale en de British Library werden zo gedepouilleerd. In totaal werden zo'n kleine driehonderd exemplaren gevonden van werken van Weyerman, waarbij de toneelstukken niet zijn meegeteld en de pamfletten evenmin. Absolute topper zijn de *Levensbeschrijvingen der Konstschilders* geweest: nog maar liefst 54 exemplaren zijn aanwezig, waarbij van dit werk ook nog een microfilm-editie voorhanden is. Een goede tweede is de bewerking van Cervantes' *Don Quichot*, met 27 exemplaren, een gedeelde plaats met de *Amsterdamse Hermes*. Ik zal in het kort de directe opvolgers noemen: *Echo des Weerelds*, *Tuchtheer*, *Ontleeder der Gebreeken*, *Doorzichtige Heremiet*. Van de overige werken zijn minder dan 10 exemplaren aanwezig.

Dat vooral de duurere werken in zulken groten getale nog aanwezig zijn, hoeft ons niet te verwonderen. Over de aanwezigheid van een aantal tijdschriften valt evenmin veel te zeggen: ligt hun conservering nu juist wel of niet aan de achttiende-eeuwse populariteit? Tot dergelijke speculatieve uitspraken wil ik in deze babbel ook niet komen.

Het lijkt mij dat al het werk van vrienden beter gecoördineerd zou kunnen worden, wanneer bijvoorbeeld in de *Mededelingen* eens per jaar een overzicht verscheen van de bezochte instellingen in binnen- en buitenland en daarnaast zou er mijns inziens nog iets moeten gebeuren. Er zou een handzame lijst moeten worden opgesteld, waarop alle bekende werken van Weyerman (dus ook de toneelstukken en pamfletten) beschreven zouden moeten worden volgens een korte standaardbeschrijving. Bij die standaardbeschrijving zou dan iets moeten worden vermeld over de specifieke bijzonderheden, als bijvoorbeeld de twee drukken van de *Doorzichtige Heremiet*, waarvan de eerste wel met plaats en jaarvermelding verscheen, en de tweede echter niet. Ook duidelijke spellingsvarianten in titels zouden in de titelbeschrijving vermeld moeten worden. Het lijkt mij dat een dergelijke lijst afzonderlijk zou moeten verschijnen. De beschrijvingen van exemplaren in de *Mededelingen* zouden dan volgens deze standaardbeschrijving kunnen geschieden. Men zou

zelfs aan een soort invulformulier kunnen denken, waarbij de werken alleen aangekruist hoeven te worden. Wie een dergelijke lijst zou moeten opstellen, laat ik hier in het midden. Ikzelf ben er in elk geval van overtuigd, dat het iets is wat een degelijk onderzoek naar Weyermans werken bevordert, en streven wij daar niet allen naar?

Barbara Sierman

DE WERELD VAN JACOB BART VOLGENS JACOB CAMPO WEYERMAN

Jacob Campo Weyerman schilderde circa 1710 in opdracht van de Bossche notabele Lambert Pain et Vin een verkoopcatalogus en tenminste drie bloemstukken. De sterke verhalen, die Weyerman over Pain et Vin vertelde, wekten de indruk dat Pain et Vin een schurk was. Archiefonderzoek bevestigde de juistheid van die indruk. Lambert Pain et Vin, die als substituut-ontvanger belastingen behoorde te innen en af te dragen, verliet in 1718 zijn woonplaats, zeker met stille trom en waarschijnlijk met medeneming van belastinggelden. Volgens Weyerman was hij tevens frauduleus als handelaar in bloembollen en schilderijen, doch die fraude kon archivalisch nog niet bevestigd worden. (1)

In *De Sleutel van de Hollandsche Zindelykheit* schetste Weyerman het bedrog van Pain et Vin met bloembollen. Diverse kwekers in den lande lieten zich verleiden door de fraaie afbeeldingen van tulpen, in de door Weyerman vervaardigde verkoopcatalogus. Later zou blijken dat Pain et Vin de in de catalogus vervatte beloften niet kon nakomen, uit de bollen schoten armzalige tulpen. Slachtoffer van Weyermans kunst en Pain et Vins handigheid werd onder anderen:

"een *Haagsche* Konstkooper, die de geheele Weerelt bedroog met Bloemen, met Porcelyn, en met Konstschildereyen". (2)

Over deze Haagse vrije jongen wil ik het vandaag met U hebben.

In het onuitgegeven "konstkopersdeel" van het Brussels handschrift schreef Weyerman uitvoeriger over hem:

"In het bekend uijthangbord van de *Drie Japanners* in 'S Gravenhage woonde, of liever schuijldde eertijts een kaerel, wiens Naem vrij veel trock, op den beruchten Zee officier *Jan Bart*: alhoewel wij ons dien naem thans niet konnen te binnen brengen. Die Zeeuwsche krab had een Drievoudige kostwinning: Konst, Porcelijn koper, en Bloemist, doch dewijl hij eens had gehoord, dat het oneven getal gode aengenaem was, en hij op een lager Plaets Doelde, voegde hij 'er het strafbaar beroep bij van Konstvervalscher, of valsche munter in schilderijen, dewijl hij nergens anders op toeleij, als om de echte konst tafereelen te beswangeren door onegte Kopijen, dewelke hij dan de Konstlievende wereldt aensmeerde, als soo veele echte Tafereelen van den Ridder *vander Werff, gerard Hoedt, Mignon, Albano*, en meer andere, dewelke hij op de volgende wijze wist te debitteeren." (3)

Hierop volgde een beschrijving van de verkooptechnieken van Bart. Belangwekkend is in dit verband de mededeling dat genoemde Bart "zijn eenigh Kindt" gaf

"aen den Jongen van een arm *Rotterdams* Lijstemakertie welke knaep de Konsttaferelen van den Ridder *adriaen van der werff*, en van zijn Broeder *Pieter*.; en de stukies van *Poelenburg*. wonderlijk